Neučinkovita istraga u kaznenom postupku kao povreda članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava

Maretić, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:289141

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Law University of Zagreb

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za kazneno procesno pravo

Tea Maretić

NEUČINKOVITA ISTRAGA U KAZNENOM POSTUPKU KAO POVREDA ČLANKA 3. EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Zoran Burić

Zagreb, ožujak 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Tea Maretić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Tea Maretić, v.r.

Zagreb, ožujak 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD 1
2. POSTUPAK PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA 2
2.1. Dopuštenost 3
2.2. Mjere 5
3. ČLANAK 3., ZABRANA MUČENJA 7
4. UČINKOVITA ISTRAGA 11
4.1. Neovisnost 11
4.2. Prikladnost 12
4.3. Brzina 13
4.4. Sudjelovanje žrtve i kontrola javnosti 13
4.5. Istraživanje posebnih motiva zločina 14
4.6. Neovisan nadzor nad istragama 14
4.7. Odšteta za žrtve 14
5. USTAVNI SUD 15
5.1. Odluka U-III-6559/2010 16
5.2. Odluka U-IIIBi-2349/2013 17
5.3. Odluka U-IIIBi-4223/2018 18
5.4. Odluka U-IIIBi-476/2020 19
6. PRESUDE EUROPSKOG SUDA PROTIV HRVATSKE ZBOG POSTUPOVNE POVREDE ČLANKA 3. KONVENCIJE 20
6.1. Beganović protiv Hrvatske, zahtjev br. 46423/06, presuda od 25. lipnja 2009. (konačna 25. rujna 2009.) 20
6.1.1.Činjenično stanje 20
6.1.2. Povreda članka 3. Konvencije 21
6.2. D.J. protiv Hrvatske, zahtjev br. 42418/10, presuda od 24. srpnja 2012. (konačna 24. Listopada 2012.) 22
6.2.1. Činjenično stanje 23
6.2.2. Povreda članka 3. Konvencije 24
6.3. V.D. protiv Hrvatske, zahtjev br. 15526/10, presuda od 8. studenoga 2011. (konačna 8. veljače 2012.) 25
6.3.1.Činjenično stanje 25
6.3.2. Povreda članka 3. Konvencije 26
7. IZVRŠENJE PRESUDA 27
7.1. Hrvatska rješenja kao odgovor na utvrđene povrede Konvencije 29

7. 1.1. Pritužba zbog nepostupanja suda u zakonskim rokovima u prethodnom postupku (ZKP: članak 347.) 29
7.1.2. Odgovornost sudaca za naknadu štete 30
7.1.3. Obnova kaznenog postupka 31
8. ZAKLJUČAK 32
9. Literatura 34
9.1. Knjige i članci 34
9.2. Pravni izvori 36
9.3. Sudska praksa 36
9.4 Mrežni izvori 37

1. UVOD

Članak 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda [1] (u daljnjem tekstu: Konvencija) sadrži zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Nadzorni mehanizam za provedbu Konvencije je Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) kojem pojedinci podnose pritužbe u slučaju da država članica Vijeća Europe u kojoj se nalaze povrijedi njihova prava zajamčena Konvencijom. Temeljna ideja osnivača Vijeća Europe bila je osigurati da na prostoru Europe niti jednom pojedincu ne budu povrijeđena ljudska prava i da svaki pojedinac ista može ostvarivati prvenstveno pred domaćim sudovima, a supsidijarno pred Europskim sudom. Nakon što Europski sud utvrdi povredu predmet se ponovno vraća u matičnu državu kako bi se ispravili utvrđeni propusti i kako bi se u budućnosti pokušalo osigurati kvalitetniju primjenu Konvencije.

Konvencija je „živući instrument" koji Europski sud tumači od slučaja do slučaja, pa domaća tijela često ne mogu „predvidjeti" kakvo će pravno stajalište u konkretnom slučaju Europski sud zauzeti.[2] Ponekad je sporno pravno pitanje takvo da niti postojeća praksa ESLJP nije ustaljena, stoga se svaki predmet ispituje zasebno, uzimajući u obzir sve pojedinosti konkretnog slučaja.

U vezi s konvencijskim sustavom zaštite ljudskih prava utvrđen je koncept „kvazikaznenopravne nadležnosti". Taj koncept ostvaruje se kroz nadležnost Europskog suda u ispitivanju pojedinačnih zahtjeva i donošenja konačne presude te kroz djelovanje Odbora ministara Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: Odbor ministara) u izvršenju presuda. U praktičnom smislu to znači da svaki put kada Europski sud utvrdi da nacionalna tijela nisu učinkovito poduzela sve potrebne radnje ili su neadekvatno reagirala pri utvrđenju povrede nekog konvencijskog prava, Europski sud pronalazi postupovnu povredu odgovarajućeg članka Konvencije.[3]

[1] Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori – 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.
[2] Novokmet, A., Sršen, Z., *Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017., str. 325.
[3] Jelić, I., Kamber, K., *Odgovornost države za policijsko nasilje u konvencijskom pravu*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26, br. 2, 2019., str. 292.

Rad se bavi tematikom obveze provođenja učinkovite istrage kako ne bi dolazilo do povrede članka 3. Konvencije. Općenito se objašnjava postupak pred Europskim sudom te svi aspekti povrede članka 3. s naglaskom na postupovnu povredu u koju ulazi neprovođenje učinkovite istrage. Navode se elementi koje svaka istraga treba sadržavati kako bi se smatrala učinkovitom. Ukratko se izlažu presude kojima je Ustavni sud povodom ustavne tužbe utvrdio postupovnu povredu Ustava i Konvencije , a uz praksu Ustavnog suda detaljnije su prikazane i tri presude Europskog suda protiv Hrvatske u kojima je konačnom presudom utvrđena postupovna povreda članka 3. Objašnjava se postupak izvršenja presuda Europskog suda te su obrađena neka rješenja koja je Hrvatska u sklopu utvrđenih povreda Konvencije provela.

2. POSTUPAK PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

Vijeće Europe (u daljnjem tekstu: Vijeće) međunarodna je regionalna organizacija, osnovana 5. svibnja 1949. nakon Drugog svjetskog rata uz ideju da se na području Europe ustanovi organizacija koja će štititi ljudska prava, njegovati demokraciju i vladavinu prava. Vijeće broji 46 država članica od čega su sve države članice Europske unije također članice Vijeća. Hrvatska je postala članicom 6. studenog 1996.[4] Prilikom pristupanja Vijeću države potpisuju i dužne su ratificirati Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja kao temeljni dokument jamči ljudska prava svim osobama koje se zateknu na teritoriju jedne od država članica Vijeća. „Osnovna intencija Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja je izražena u Preambuli, je u tome da se ostvare jamstva za primjenu ljudskih prava koje sadrži. Riječ je o tzv. «kolektivnoj garanciji».“[5]

Europski sud za ljudska prava osmišljen je kao nadzorni mehanizam Konvencije. Njegova nadležnost odnosi se na svako tumačenje i primjenu Konvencije povodom pojedinačnih zahtjeva i međudržavnih sporova.[6] U članku 32. Konvencije određuje se nadležnost suda koja se proteže na sve predmete glede tumačenja, primjene Konvencije i dodatnih protokola. Sustav zaštite uspostavljen Konvencijom temelji se na načelu supsidijarnosti, te je osiguranje odgovarajuće primjene prvenstveno zadaća država stranaka.[7] Ugovorne stranke obvezuju se podvrgavanju konačnim presudama Europskog suda koje se dostavljaju Odboru ministara koji

[4] www.coe.int, (05.01.2024.).
[5] Šago, D., *Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br.1, 2016., str. 593.
[6] *Ibid*., str. 590.
[7] Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2014.

nadzire njihovo izvršenje.[8] Europski sud nije žalbeni sud. Ne može ukidati odluke domaćih sudova niti ponovno suditi u predmetu koji je već presuđen pred nacionalnim sudom. „Ovlasti suda ograničene su na provjeru pridržavaju li se države obveza preuzetih Konvencijom...“[9]

2.1. Dopuštenost

Postupak pred sudom mogu pokrenuti fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koje tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u Konvenciji (članak 34. Konvencije), a to mogu biti i druge države koje su također potpisnice Konvencije (članak 33. Konvencije). Pojedinačni zahtjev mora biti podnesen protiv države, u suprotnom će Europski sud isti proglasiti nedopuštenim.[10] Svaka osoba može podnijeti zahtjev pred Europskim sudom ukoliko je do povrede došlo na teritoriju države ugovornice, bez obzira na njezino državljanstvo, prebivalište, poslovnu sposobnost...[11] Podnositelj mora biti direktna ili indirektna (bračni drug, roditelji, djeca, braća) žrtva povrede Konvencije. U svojoj praksi Europski sud zaključuje da je žrtva osoba koja je direktno pogođena štetnim događajem ili propuštanjem.[12]

Jedna od pretpostavki dopuštenosti pojedinačnog zahtjeva je iscrpljenost domaćih pravnih sredstava. Pojedinac mora iscrpiti sva raspoloživa (dostupna i djelotvorna) pravna sredstva kako bi Europski sud mogao odlučivati o njegovu pojedinačnom zahtjevu. Svrha tog pravila je omogućiti državama da isprave povrede i propuste.[13] Konvencija u članku 13. propisuje da svatko čija su prava povrijeđena ima pravo na djelotvorno pravno sredstvo pred domaćim sudovima.

Protokolom br. 15 uveden je novi rok u kojem podnositelj mora podnijeti zahtjev, a iznosi četiri mjeseca od donošenja konačne odluke pred nacionalnim tijelima. U slučaju neprovođenja učinkovite istrage vezane uz zlostavljanje Europski sud nameće obvezu revnosti i inicijative. Podnositelj treba podnijeti prigovor čim postane svjestan da istraga nije

[8] Šago, D., *op. cit.* u bilj. 5., str. 590.
[9] Muža, M., *Dopuštenost zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol.26, br.1, 2019., str. 135.
[10] *Ibid*., str. 592.
[11] Praktični vodič., *op. cit.* u bilj.7. str. 12.
[12] Šago, D., o*p. cit.* u bilj.5, str. 598.-601.
[13] Muža, M., *op. cit.*, u bilj.9., str.122.

učinkovita.[14] Europski sud ističe kako se ne provođenje učinkovite istrage ne može zamijeniti naknadom štete, te parnični postupak pokrenut radi naknade štete ne utječe na računanje roka od četiri mjeseca.[15]

Europski sud neće razmatrati zahtjev koji je anoniman, koji je isti kao predmet koji je već ispitivao (*ne bis in idem*), koji je podvrgnut drugom međunarodnom postupku (postojanje dvostruke litispendencije), te ako ne sadrži nikakve nove činjenice.[16] Idući zahtjev koji se nameće podnositelju je da on ne smije zloupotrijebiti svoje pravo na podnošenje zahtjeva. „Svako ponašanje podnositelja koje je očigledno protivno svrsi prava na pojedinačni zahtjev i koje sprječava pravilno funkcioniranje Suda ili pravilno vođenje postupka pred njim predstavlja zlouporabu prava na zahtjev.“[17]

U sljedećem koraku Europski sud ulazi u ispitivanje merituma predmeta. Zahtjev će se smatrati „očito neosnovanim“ ako ispitivanje njegova sadržaja ne upućuje na povredu Konvencije, te će ga bez nastavka daljnjeg ispitivanja osnovanosti proglasiti nedopuštenim. [18] Ako je pitanje dopuštenosti zahtjeva usko vezano uz pitanje osnovanosti zahtjeva Europski sud će spojiti odlučivanje o oba zahtjeva. [19] Protokolom br. 14 uveden je zahtjev da podnositelj mora pretrpjeti značajnu štetu. Povreda treba doseći minimalnu razinu ozbiljnosti kako bi bilo opravdano da je Europski sud razmotri.[20] Nije važno je li šteta financijska ili nefinancijska važno je da bude „značajna“.

Osnove nedopuštenosti koje se odnose na nadležnost suda su: nespojivost *ratione personae*, nespojivost *ratione loci*, nespojivost *ratione temporis* i nespojivost *ratione materiae*. Načelo *ratione personae* zahtijeva da je povredu počinila država članica ili da joj se ta povreda može pripisati.[21] Iduće načelo *ratione loci* traži da se povreda dogodila pod jurisdikcijom države koja je tužena i na području državnih granica i na svim prostorima koje ona djelotvorno kontrolira.[22] Sljedeće načelo *ratione temporis* u skladu s načelom zabrane retroaktivnosti međunarodnih ugovora ističe kako odredbe Konvencije ne obvezuju državu ugovornicu za

[14] *Ibid*., str. 131.
[15] *Ibid*., str. 132.
[16] Čl. 35. St.2. Konvencije, *op.cit.,* u bilj. 1.
[17] Praktični vodič..., *op. cit.,* u bilj. 7., str. 37.
[18] Muža, M. *op. cit.,* u bilj.9, str. 134.
[19] Šago, D. *op. cit.,* u bilj. 5, str. 615.
[20] Praktični vodič..., *op. cit.,* u bilj. 7., str. 89.
[21] I*bid*., str.41.
[22] *Ibid*., str.45.

povredu koja je završila prije stupanja na snagu Konvencije u toj državi.[23] Zaključno, načelo *ratione materiae* izvodi se iz stvarne nadležnosti Europskog suda. Ljudsko pravo na koju se poziva podnositelj mora biti zaštićeno Konvencijom i Protokolima uz nju, a koji su stupili na snagu.[24]

Nakon što Europski sud utvrdi povredu za državu nastaje obveza prestati s povredom, koliko je moguće uspostaviti situaciju koja je postojala prije povrede (*restitutio in integrum*) te osigurati da se povrede ne ponove.[25] Članak 46. Konvencije propisuje obvezu podvrgavanja članica konačnoj presudi Europskog suda. Konačna presuda dostavit će se Odboru ministara koji će nadzirati njezino izvršenje. Članak 41. Konvencije navodi kako u slučaju da Europski sud utvrdi povredu Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo države povrediteljice omogućava samo djelomičnu odštetu, Europski sud dodijelit će pravednu naknadu povrijeđenoj stranci. Novčanu naknadu Europski sud ne dodjeljuje automatski pri svakoj povredi Konvencije.[26] Često će zaključiti kako je utvrđivanje povrede samo po sebi dostatna naknada te je nije potrebno dosuditi u novčanom iznosu.[27]

2.2. Mjere

Je li u konkretnom slučaju potrebno poduzeti opće ili pojedinačne mjere ovisi o samim uzrocima povrede i konkretnoj presudi. Svaka država obvezna je utvrditi uzroke povrede i osmisliti mjere prikladne za uklanjanje uzroka povrede i sprječavanje budućih povreda.[28] Odgovorne države imaju slobodu izabrati sredstva kojima će ispuniti obveze iz presude na temelju članka 46. Konvencije.[29] Primjenom članka 46. Konvencije za otklanjanje povreda konvencijskih prava stvorene su dvije vrste mjera: pojedinačne (*individual measures*) i opće (*general measures*).[30]

---

[23] *Ibid*., str. 46.
[24] *Ibid*., str. 52.
[25] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci, vol 39, br. 1, 2018., str. 638.
[26] *Ibid*.
[27] Burić, Z., *Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III/3304/2011 od 23. Siječnja 2013*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 1, 2013., Str. 112.
[28] Konforta, M., *Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava,* Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017., str. 280.
[29] *Ibid*., str. 641.
[30] Omejec, J., *Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, 62, (5-6), 2012, str. 1917.

Pojedinačne mjere se sastoje od plaćanja eventualno dosuđene pravične novčane naknade i poduzimanja mjera koje će pokušati vratiti položaj podnositelja u stanje u kojem je bio prije no što je do povrede došlo.[31] „Svrha individualnih mjera je osiguranje prestanka povrede i vraćanje situacije oštećene osobe u stanje koje je postojalo prije povrede u najvećoj mogućoj mjeri.“ [32] Najčešće pojedinačne mjere su: ponavljanje ili obnova postupka, provedba neizvršene presude, opoziv naloga za protjerivanje, ubrzanje ili okončanje postupka, ukidanje izrečenih mjera (puštanje na slobodu)...[33] Osobito česta pojedinačna mjera u slučajevima povrede konvencijskih prava u kaznenom postupku je ponavljanje postupka pred nadležnim državnim tijelima.[34]

„Opće mjere u pravilu se sastoje u obvezi provedbe zakonodavnih ili administrativnih reforma ili u obvezi promjene sudske ili upravne prakse što su ih odgovorne države dužne poduzeti kao odgovor na presudu Europskog suda...“[35] Neke opće mjere su: promjene u nacionalnom zakonodavstvu, donošenje uredaba i naputaka, mijenjanje sudske prakse, donošenje administrativnih mjera, objava presuda Europskog suda... [36] Osnovan od strane Odbora ministra, Odbor stručnjaka za unapređenje postupka zaštite ljudskih prava (DH-PR) sastavio je inventar općih mjera[37] u kojima se nalazi popis svih općih mjera koje su države poduzele radi izvršenja presuda Europskog suda.[38] Inventar neprekidno osuvremenjuje Opća uprava za ljudska prava i pravne poslove Vijeća Europe.[39]

U pilot presudi/ oglednoj presudi Europski sud navodi mjere koje država treba provesti. To je presuda koju Europski sud donosi kada utvrdi nedostatke u pravnom sustavu određene države koji dovode do povrede konvencijskog prava (*systemic problem*).[40] Pilot presude Europski sud uvodi u svoju praksu 2004. godine.[41]

[31] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit.* u bilj 25., str. 640.
[32] Odjel za izvršenje presuda ESLJP; Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda ESLJP, serija „vade mecum“ br. 1., str. 6.
[33] Trgovac, Grbavac, Marković, *op.cit*. u bilj. 25. , str. 640.
[34] Burić, Z. *Op. cit*. u bilj. 27., Str. 113.
[35] Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava , 2014., str. 321.
[36] Trgovac, Grbavac, Marković, *op. cit.* u bilj. 25. , str.643.
[37] Engl. *Inventory of general measures*.
[38] Trgovac, Grbavac, Marković, *op. cit.* u bilj. 25. , str. 645.
[39] Omejec, J., *op. cit*. u bilj. 30., str. 1922.
[40] *Ibid*., str. 1918.
[41] Trgovac, Grbavac, Marković, *op.cit*. u bilj. 25., . str. 646.

Kada sud donese presudu kojom je utvrdio povredu od strane države, zahtjev za obnovu postupka može se podnijeti u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda.[42] Obnovu postupka ESLJP dosudit će ako se posljedica povrede može ispraviti u obnovljenom postupku, te će također odrediti u koji se stadij postupka obnovljeni postupak vraća.[43]

3. ČLANAK 3., ZABRANA MUČENJA

Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.[44] Ova zabrana je apsolutna i nederogabilna i odražava fundamentalnu vrijednost demokratskog društva. Europski sud naglašava kako je zabrana iz članka 3. apsolutna bez obzira na ponašanje ili stanje žrtve, prirodu zločina ili bilo koje prijetnje sigurnosti države.[45] Zabrana mučenja jedna je od temeljnih vrijednosti demokratskih društava te se ne može podvrgnuti određivanju razmjernosti u primjeni po slobodnoj procjeni od strane država.[46] "Čak i u najtežim okolnostima, kao naprimjer u borbi protiv terorizma ili zločina, Konvencija nedvosmisleno zabranjuje mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.“[47] Članak 3. nije moguće derogirati niti u doba rata ili drugog izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda.[48]

Razlika između mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja očituje se u intenzitetu i stupnju nanesene patnje te ovisi o stanju svake pojedinačne žrtve i okolnostima u kojima je do postupanja došlo.[49] Europski sud utvrdio je da mučenje predstavlja „namjerno nečovječno postupanje koje uzrokuje vrlo ozbiljne i okrutne patnje“.[50] Da bi se utvrdilo mučenje potrebno je da žrtva pretrpi određeni intenzitet patnje te se mora dokazati da je zlostavljanje bilo namjerno i da je imalo određenu svrhu (dobivanje informacija, priznanja).[51] Neki od slučajeva koji po ocjeni Europskog suda predstavljaju mučenje: palestinsko vješanje,

[42] Zakon o kaznenom postupku (pročišćeni tekst zakona), NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22 – članak 502. stavak 3.
[43] *Ibid*., članak 502. stavak 2.
[44] Članak 3. Konvencije, *op.cit*. u bilj.1.
[45] Interights- priručnik za odvjetnike, članak 3. Europske konvencije o ljudskim pravima- zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, 2006., str. 6.
[46] Pleić, M., *Zabrana mučenja u praksi Europskog suda za ljudska prava s posebnim osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske i praksu Ustavnog suda RH*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 23, br. 2, 2016., str. 250.
[47] Aksoy protiv Turske, br. 21987/93, 18. Prosinca 1996., t. 62.
[48] Članak 15. Konvencije, *op.cit*. u bilj. 1.
[49] Pleić, M., *op. cit*. u bilj 46. , str. 252.
[50] Interights, *op. cit*. u bilj 45. . , str. 12.
[51] Pleić, M., *op. cit*. u bilj. 46., str. 253.

električni šokovi, batinanje, prijetnje smrću, seksualno zastrašivanje, simuliranje pogubljenja, prisilno hranjenje, silovanje...[52]

Nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje ne zahtijevaju postojanje posebne namjere pri počinjenju povrede. Europski sud smatra nečovječnim postupanjem ono koje je „bilo izvršeno s umišljajem, kada je trajalo po nekoliko sati i uzrokovalo fizičke povrede ili intenzivnu fizičku ili mentalnu patnju.“ [53] Dok je ponižavajuće postupanje ono koje u „žrtvama izazove osjećaj straha, strepnje i niže vrijednosti koja su ih ponižavala ili degradirala.“[54] Neki od primjera nečovječnog postupanja su: nasilje za vrijeme uhićenja ili pritvora, ozbiljna medicinska nepažnja u pritvoru, medicinski postupci u svrhu prikupljanja dokaza, pritvaranje djece, postupanje koje izaziva duševne boli, razaranje sela i domova...[55]
Dok su neki od primjera za ponižavajuće postupanje: upotreba fizičke sile protiv pritvorenih osoba, ponižavajući uvjeti pritvora, vezivanje, stavljanje poveza preko očiju, nedostatak odgovarajuće medicinske skrbi, nepružanje psihijatrijske skrbi, diskriminacija...[56]

Kako bi postupanje potpadalo pod opseg članka 3. potrebno je da dostigne određeni nivo okrutnosti. Tako je Europski sud u presudi Irska protiv Ujedinjenog kraljevstva (1978) utvrdio da:"…zlostavljanje mora dostići minimalni nivo okrutnosti … Procjena tog minimuma je po prirodi stvari relativna; ona ovisi od svih okolnosti slučaja, kao što je trajanje postupanja, fizički i duševni efekti, i u nekim slučajevima spol, godine i zdravstveno stanje žrtve."[57] Problem je nepostojanje općih standarda kojima bi se mjerila težina povreda jer se stavovi društva, pa tako i Europskog suda pri tumačenju Konvencije kao „živućeg instrumenta“, o zlostavljanju s godinama mijenjaju.[58]

U povodu članka 3. za državu se nameću negativne, pozitivne i procesne obveze. Negativna obveza države odnosi se na suzdržavanje od postupanja protivno članku 3., ona je odgovorna za postupke svojih predstavnika (policija, vojska, sudovi, javna tijela).[59] Država ne može izbjeći odgovornost za djela počinjena od strane svojih predstavnika tvrdeći da nije znala za postupanje, a može je izbjeći ukoliko dokaže da se radi o nedisciplinranosti predstavnika te

[52] Interights, *op. cit*. u bilj.45. , str. 14-17.
[53] Interights, *op. cit*. u bilj. 45. , str. 18.
[54]*Ibid.*
[55]*Ibid*., str. 18-25
[56] *Ibid*., str. 25- 39.
[57] Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 5310/71, 18. siječnja 1978., t.162.
[58] Interights, *op. cit*. u bilj. 45. , str. 7.
[59] Pleić, M., *op.cit.* u bilj. 47. , str. 254.

da tim povodom poduzima oštre korake radi discipliniranja odgovornih.[60] Država je odgovorna i za postupanje pojedinaca ako je do zabranjenog postupanja došlo zbog propusta ili toleriranja nedozvoljenog ponašanja od strane države.[61]

Članak 1. Konvencije propisuje da se korištenje prava navedenih u Konvenciji odnosi na sve osobe koje se nalaze pod jurisdikcijom države , državljane ili strance koji se legalno ili ilegalno u njoj nalaze. Europski sud je ustanovio kako primjena članka 1. zajedno sa člankom 3. nameće odgovornost države da ne protjeruje osobe koje bi u državi u koju bi bile izručene bile podvrgnute mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.[62] Izgon ili izručenje stranaca može predstavljati povredu članka 3. ako postoji opravdano i utemeljeno vjerovanje da bi protjerana osoba bila suočena sa stvarnom opasnošću postupanja protivno članku 3.[63] Zabrana je apsolutna, čak niti prijetnja sigurnosti državi ili činjenica da je osoba terorist ne opravdavaju izručenje ukoliko za njih postoji opasnost od zlostavljanja u državi u koju bi bili izručeni.[64]

Pozitivne obveze obuhvaćaju uspostavu pravnog okvira kojim se štiti konvencijsko pravo, uspostavljanje mehanizama za provedbu u praksi te obvezuje državu na preventivno djelovanje.[65] Pozitivne obveze nalažu državi da osigura edukaciju osoba kako bi osigurala da oni svoja ovlaštenja koriste u skladu s Konvencijom. Država ima opću obvezu da osobe koje se nalaze pod njenom jurisdikcijom budu zaštićene od zlostavljanja.[66] Pozitivne obveze posebno su razvijene u slučajevima koji se tiču rodno uvjetovanog nasilja, fizičkog nasilja, nasilja u obitelji i ostalih slučajeva u kojima su počinitelji zlostavljanja „privatne osobe". Potrebno je pružiti učinkovitu zaštitu ranjivih osoba, zaštiti djecu ograničavanjem ili oduzimanjem roditeljske skrbi, izricati mjere zaštite u slučaju obiteljskog nasilja, poduzimati mjere radi sprječavanja nasilja u zatvoru...[67]

[60] Interights, *opt. cit.* u bilj. 45. , str. 44.
[61] Pleić, M., *op. cit.* u bilj. 47. , str. 254.
[62] I*bid*., str. 45.
[63] Karas, Ž., *Neka obilježja povreda čl.3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 1, 2003., str. 42.
[64] Matija, I., *Djelovanje i postupanje policije u okviru čl.2. i 3. Konvencije*, Policijska sigurnost, vol 21., br.1, 2012., str. 16.
[65] I*bid*., str. 255.
[66] Interights, *op. cit.* u bilj. 45. , str. 54.
[67] Matija, I., *op. cit.* u bilj. 64. , str. 16.

Postupovna obveza države sastoji se u obvezi provođenja učinkovite službene istrage. „Sud smatra da povreda postoji i zbog neistraživanja vjerodostojne pritužbe o pretrpljenom postupanju koje povređuje čl. 3., jer obveze iz tog članka u vezi s općenitom dužnošću države prema čl. 1. same po sebi zahtijevaju učinkovito istraživanje.“[68] Europski sud ovisno o okolnostima svakog konkretnog slučaja i prirodi optužbe prosuđuje kakva je istraga učinkovita te nije potrebno da svaka istraga rezultira osudom.[69] Država je dužna pokrenuti istragu kada pojedinac podnese uvjerljivu žalbu na ozbiljno nezakonito postupanje protivno članku 3. Kada Europski sud na temelju podnesenih dokaza „izvan osnovne sumnje“[70] ne može utvrditi da je došlo do zabranjenog postupanja, može državu smatrati odgovornom za neprovođenje učinkovite istrage.[71]

Pravo na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Konvencije propisuje da svatko ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim tijelima čak i u slučaju povrede od strane osoba koje djeluju u službenom svojstvu. Pravo iz članka 13. Konvencije komplementarno je ostalim materijalnim pravima iz Konvencije te se može upotrijebiti samo kombinirano s člancima čije je kršenje Europski sud utvrdio.[72] Djelovanje članka 13. sastoji se u zahtjevu da domaći pravni lijek bude dostupan i da može pružiti odgovarajuću zaštitu, kako u zakonu tako i u praksi.[73] Kada osoba podnese uvjerljivu pritužbu o mučenju ili drugom zlostavljanju pojam pravnog lijeka uključuje provođenje učinkovite istrage i pristup podnositelja uvidom u istražne radnje.[74] Kada sud nema uvjerljive dokaze kako bi utvrdio materijalnu povredu članka 3., a postoji propust državnih vlasti da učinkovito reagira na pritužbe po članku 3., sud može utvrditi proceduralno kršenje članka 3. kao alternativu bilo kojem kršenju članka 13.[75]

[68] Karas, Ž., *op. cit*. u bilj. 63., str. 40.
[69] Pleić, M., *op. cit.* u bilj. 47. , str. 272.
[70] Matija, I., *op. cit*. u bilj. 64., str. 17.
[71] Interights, *op. cit*. u bilj. 45. , str. 57.
[72] Đurđević, Z., *Dugotrajnost postupka- posljedice nerješivog funkcionalnog hendikepa hrvatskog kaznenog pravosuđa: Pravo žrtve na djelotvoran pravni lijek i kaznenoprocesnu zaštitu konvencijskih prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, br.1., 2023., uvodna riječ, str. VI.
[73] Interights, *op.cit*. u bilj. 45. , str. 58.
[74] *Ibid*., Str. 59.
[75] *Ibid.*

4. UČINKOVITA ISTRAGA

Obveza provođenja učinkovite istrage nije izričito propisana Konvencijom te se u početku tumačila ograničeno i države su imale široku slobodu u primjeni.[76] Odbor za izvršenje presuda Europskog suda izradio je sažetak u kojem su taksativno navedeni zahtjevi koji su potrebni kako bi se istraga smatrala učinkovitom. Postoji trajna obveza provedbe učinkovite istrage, a od vlasti se u praksi zahtijeva da brzo i po službenoj dužnosti preispitaju spis predmeta. Glavni elementi učinkovitosti istrage su: neovisnost, prikladnost, brzina, istraga posebnih motiva zločina, neovisan nadzor i odšteta za žrtve.[77] Elementi su međusobno zavisni, a tek kada su u obzir uzeti svi zajedno kao cjelina omogućuju učinkovitu istragu.[78]

Europski sud naglašava kako postupak u cjelini mora zadovoljiti zahtjeve koji se traže za učinkovitu istragu, uključujući i raspravnu fazu postupka pred sudom.[79] „Zahtjevi članaka 2. i 3. nisu ograničeni na fazu službene istrage, ako je ona dovela do pokretanja postupka pred domaćim sudovima: u postupku u cjelini, uključujući i njegovu raspravnu fazu, moraju se ispuniti uvjeti pozitivne obveze zaštite života putem zakona i zabrane zlostavljanja. Iako nema apsolutne obveze prema kojoj bi se svi kazneni progoni trebali okončati osudom ili izricanjem neke određene kazne, domaći sudovi ni u kojim okolnostima ne bi smjeli biti spremni dopustiti da kaznena djela kojima se ugrožava život i teški napadi na tjelesni i moralni integritet prođu nekažnjeno.“[80]

4.1. Neovisnost

Prvi zahtjev učinkovitosti istrage je neovisnost. Zahtjeva se da istragu od samog početka provode neovisna tijela. Istražno tijelo mora biti institucionalno i praktično neovisno od vlasti koja je predmet istrage.[81] Pravni okvir države trebao bi osigurati da izvide i istragu protiv državnih tijela provodi tijelo koje je nadležno u konkretnom stadiju postupka te da isto bude

[76] Turković, K., Viljac Herceg, F., *Učinkovita istraga povrede prava zajamčenih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2., 2019., str. 267.
[77] Odjel za izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Učinkovite istrage smrti ili zlostavljanja koje su uzrokovale snage sigurnosti, 2020., str. 2.
[78] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op. cit*. u bilj. 76. , str. 274.
[79] Oneryildiz protiv Turske, br. 48939/99, 30. Studenog 2004.,t.95.
[80] Ali i Ayşe Duran protiv Turske, br.42942/02, 8. Travnja 2008., t.61.
[81] Učinkovite istrage smrti..., *op.cit*. u bilj. 77., str. 4.

neovisno i nepristrano u odnosu na osumnjičenika.[82] Konvencija ne zahtijeva apsolutnu neovisnost, već da je tijelo koje provodi istragu dovoljno neovisno u odnosu na osobe ili strukturu koja se u konkretnom slučaju istražuje. Odgovara li istraga elementu neovisnosti procjenjuje se s obzirom na sve okolnosti konkretnog predmeta.[83] Europski sud kao istrage koje nisu bile neovisne utvrdio je sljedeće istrage: istraga u kojoj je istražitelj potencijalni osumnjičenik, istraga koju provode izravni kolege osoba koje su osumnjičene, istraga od strane osoba koje su u hijerarhijskom odnosu sa osumnjičenim.[84] Predmet Dolenec protiv Hrvatske primjer je slučaja u kojem je Europski sud utvrdio da istraga nije provedena od neovisnog tijela. Europski sud također kao pokazatelj nedostatka neovisnosti tumači: nepoduzimanje mjera koje bi rasvijetlile okolnosti slučaja, prekomjerna validacija iskaza osumnjičenika, neistraživanje očitih i nužnih tragova.[85] Neki od predmeta u kojima je državno odvjetništvo odbacilo kaznenu prijavu isključivo na temelju izvješća policije, bez poduzimanja daljnjih istražnih radnji su Đurđević protiv Hrvatske, Mafalani protiv Hrvatske te Tadić protiv Hrvatske.

4.2. Prikladnost

Idući zahtijevani element je prikladnost istrage. „Istražna tijela trebaju biti stručna i imati ovlasti koje mogu dovesti do utvrđivanja svih relevantnih činjenica, kao i do identifikacije, i ako je prikladno do kažnjavanja odgovornih.“[86] Bitno je da državna tijela poduzmu sve dostupne i razumne korake kako bi točno utvrdili činjenično stanje, identificirali žrtvu i potencijalne svjedoke, te identificirali i konačno sankcionirali počinitelja. Objektivna, nepristrana i iscrpna analiza svih relevantnih činjenica potrebna je kako bi se istraga smatrala prikladnom.[87] Kao primjer neprikladne istrage potrebno je navesti predmet D.J. protiv Hrvatske. Europski sud je u navedenom predmetu istaknuo kako u slučaju silovanja okolnost što je žrtva u alkoholiziranom stanju ili bilo koje okolnosti koje se tiču ponašanja ili osobnosti žrtve ne oslobađa državu obveze da provede učinkovitu i prikladnu istragu.

[82] Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *Neučinkovita istraga zlostavljanja od policije i zatvorskog osoblja-izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava i hrvatska praksa,* Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2, 2019., str. 374.
[83] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op.cit*. u bilj. 76., str. 275.
[84] *Ibid*., str. 275.
[85] *Ibid*., str. 276.
[86] Učinkovite istrage smrti..., *op.cit*., u bilj.77. , str. 7.
[87] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op.cit*. u bilj. 76. , str.276.

4.3. Brzina

Sljedeći element učinkovite istrage je njezina brzina. Istražna tijela trebaju brzo reagirati i pokrenuti istragu, osobito u najranijoj fazi istrage, potrebno je osigurati dokaze i provesti ostale istražne radnje. Posebno je važno postupati brzo kako ne bi nastupila zastara.[88] U okviru učinkovite istrage kriterij žurnosti postupanja zahtjeva da istraga bude promptno pokrenuta i poduzeta ekspeditivno.[89] Element brzine zahtjeva pokretanje postupka bez odgode, poduzimanje radnji bez zastoja te zaključivanje postupka u razumnom roku.[90] U Republici Hrvatskoj je zakonodavac problematiku žurnosti postupanja pokušao otkloniti striktnim zakonskim rokovima u stadijima kaznenog postupka kojima rukovodi državno odvjetništvo.[91] Europski sud utvrdio je postupovnu povredu žurnosti istrage u predmetu M. i M. protiv Hrvatske u kojem kazneni postupak nije završen nakon 4 godine i 5 mjeseci.[92] Ako dođe do obustave istrage ili kaznenog postupka zbog zastare koja je posljedica neaktivnosti domaćih tijela ne može se tvrditi da je kazneni postupak u stanju osigurati sprječavanje protupravnih djela.[93]

4.4. Sudjelovanje žrtve i kontrola javnosti

Dolazi zahtjev za sudjelovanjem žrtve u istrazi i kontrole javnosti nad provođenjem istrage. Sudjelovanje mora biti dopušteno u mjeri u kojoj je to potrebno, radi zaštite legitimnih interesa žrtve. Sudjelovanje treba omogućiti uvid u spis, omogućiti pravnu pomoć te nužnost obrazloženja odluke o obustavi istrage. Kontrolom javnosti osigurava se povjerenje javnosti u državne institucije.[94] Stupanj javne kontrole ovisi o interesima javnosti i različit je u odnosu na svaki konkretni slučaj. Nedostatak nadzora javnosti moguće je nadoknaditi u drugim fazama postupka.[95] U svim fazama istrage žrtva i njezina uža obitelj moraju biti obaviještene o postojanju istrage i vođenju kaznenog postupka protiv osumnjičenika.[96]

[88] Učinkovite istrage smrti..., *op.cit.*, u bilj. 77., str. 9.
[89] Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *op.cit*. u bilj. 82., str. 381.
[90] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op.cit*. u bilj. 76., Str. 279.
[91] Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *op.cit*. u bilj. 82. , str. 382.
[92] M. i M. protiv Hrvatske, br. 10161/13, 3. Rujna 2015.
[93] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op.cit*. u bilj. 76., str. 283.
[94] Učinkovite istrage smrti.., *op.cit*. u bilj. 77., str. 11.
[95] Turković, K., Viljac Herceg, F. *op.cit*. u bilj. 76., str. 281.
[96] *Ibid.*

4.5. Istraživanje posebnih motiva zločina

Idući zahtjev odnosi se na istraživanje posebnih motiva zločina kao što su rasistički motivirani zločini te zločini koji u sebi sadrže diskriminatorne motive.[97] Osobito je važno provesti istragu kako bi se osigurala društvena osuda diskriminatornog ponašanja i kako bi se zadržalo povjerenje žrtava u sposobnost države da ih zaštiti od diskriminatorno motiviranog nasilja. U ovom slučaju uz postupovnu povredu članka 3. Europski sud utvrđuje i povredu postupovnog aspekta članka 14. koji zabranjuje diskriminaciju pri uživanju prava priznatih u Konvenciji te se brani diskriminacija na bilo kojoj osnovi (spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, nacionalno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini...). Presuda Europskog suda protiv Hrvatske u kojoj je uz postupovnu povredu članka 3. utvrđena i postupovna povreda članka 14. je Škorjanec protiv Hrvatske u kojoj je došlo do diskriminacije zbog romskog podrijetla podnositeljičinog partnera.

4.6. Neovisan nadzor nad istragama

Slijedi zahtjev za osiguranjem neovisnog nadzora nad istragama u povodu pritužbe. 2011. godine ustrojen je Nacionalni preventivni mehanizam za sprječavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, a objedinjen je u osobi Pučkog pravobranitelja.[98] Pučki pravobranitelj ovlašten je dati prijedloge i primjedbe na zakone i propise te predlagati nacrte zakona. Svaku podnesenu tvrdnju navodnog zlostavljanja prosljeđuje nadležnim pravosudnim tijelima na daljnje postupanje.[99] Pučki pravobranitelj kao Nacionalni preventivni mehanizam rezultat je akcijskog plana u predmetu Dolenec protiv Hrvatske.

4.7. Odšteta za žrtve

Posljednji zahtjev učinkovite istrage je uspostava učinkovitih i dostupnih mehanizama koji trebaju osigurati da žrtve kršenja odredaba Konvencije dobiju brzu i odgovarajuću odštetu za pretrpljenu štetu.[100] U slučajevima povrede Konvencije od strane državnih tijela postupovna obveza ne može biti ispunjena samo dodjeljivanjem odštete u građanskom postupku radi

[97] Učinkovite istrage smrti.., *op.cit.* u bilj.77., str. 13.
[98] Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *op.cit.* u bilj. 82., str. 366.
[99] *Ibid*., str. 367.
[100] Učinkovite istrage smrti.., *op.cit.* u bilj. 77., str. 15.

naknade štete.[101] Kada bi država mogla ograničiti svoju reakciju u slučajevima namjernog zlostavljanja samo na plaćanje novčane naknade bez provođenja učinkovite istrage i odgovarajućeg kaznenog postupka kako bi se odgovorne osobe kaznile, dogodilo bi se da državni službenici koji zloupotrebljavaju konvencijska prava prođu nekažnjeno. Zabrana iz članka 3. Konvencije ne bi bila djelotvorna u praksi.[102] Isplata pravične naknade žrtvi ne smatra se dovoljnom već je potrebno poduzeti djelotvornu istragu koja će omogućiti retribuciju te specijalnu i generalnu prevenciju.[103]

5. USTAVNI SUD

Najčešća povreda članka 3. Konvencije s postupovnog aspekta je neprovođenje djelotvorne službene istrage povodom prijave ili saznanja o zlostavljanju.[104] Članak 3. Konvencije analogan je članku 23. Ustava RH koji glasi: Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.[105] Ustavna tužba ne smije biti krajnje sredstvo za uklanjanje povreda zbog nepružanja učinkovite istrage jer ona vremenski nastupa nakon što se standard učinkovite istrage koji su trebala upotrijebiti državna tijela nije proveo.[106] Ustavni sud ustanovio je obvezu konvencijski-konformnog tumačenja domaćeg prava što ukratko znači tumačiti ga u skladu s praksom i stajalištima Europskog suda.[107]

Ustavni sud 23. prosinca 2014. godine donio je Poslovničku odluku o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske kojom je uvedena nova alineja 6. U-IIIBi, a odnosi se na postupak u povodu ustavne tužbe prije no što je iscrpljen pravni put zbog neprovođenja istrage (nedjelotvorna istraga), kaznenih djela vezanih uz članak 2. i članak 3. Konvencije.[108]

Ustavni sud 2016. godine proširio je značenje signature U-IIIBi na ustavne tužbe povodom neprovođenja odluke suca izvršenja povodom neodgovarajućih smještajnih uvjeta kaznionice

[101] Turković, K., Viljac Herceg, F., *op.cit.* u bilj.76.,str. 271.
[102] *Ibid*., Str. 298.
[103] *Ibid*., str. 285.
[104] Bagić, S., *Standardi učinkovite istrage / kaznenog postupka Ustavnog suda Republike Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2., 2019., str. 337.
[105] Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
[106] Novokomet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *op. cit.* u bilj. 82., str. 384.
[107] Burić, Z., *op. cit*., u bilj.27., str. 119.
[108] Poslovnička odluka o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske, br: SuT-A-15/2014.

ili zatvora, ustavne tužbe s prigovorima povrede materijalnog aspekta članka 2. i članka 3. Konvencije te ustavne tužbe koje se odnose na prigovore neodgovarajućih uvjeta u zatvoru.[109] U skladu sa svojim ovlastima Ustavni sud preuzeo je aktivnu ulogu uvođenjem alineje U-IIIBi kao novog pravnog sredstva, kako bi se i prije no što su iscrpljena sva nacionalna pravna sredstva razmotrili prigovori zbog neprovođenja istrage kaznenih djela tj. zabrane mučenja iz članka 3. Konvencije i članka 23. Ustava.[110]

Omogućeno je da se problem neučinkovitosti istrage riješi na nacionalnoj razini. Nadzorna ovlast Ustavnog suda omogućuje da još u tijeku kaznenog postupka razmotri sve radnje poduzete u konkretnom predmetu a koje se odnose na standarde učinkovite istrage utvrđene od Europskog suda, te da obveže nadležno tijelo da dosljedno provede istragu.[111]

Do danas je objavljeno šest presuda koje se odnose na postupovnu povredu članka 3., a koja se tiče djelotvorne istrage. Od toga je u tri slučaja utvrđena povreda, u jednom djelomično, dok je u dva slučaja došlo do odbačaja (nepravodobnost, ne postoji ustavnopravna bit stvari).[112] U daljnjem tekstu sažete su presude u kojima je Ustavni sud utvrdio povredu, kratko je izloženo činjenično stanje te povrede koje su u konkretnom slučaju nastupile.

5.1. Odluka U-III-6559/2010

Prigovor navodnog zlostavljanja prvi je put Ustavni sud razmatrao u odluci broj U-III-6559/2010 od 13. studenog 2014. Ustavni sud donio je odluku u kojoj djelomično usvaja ustavnu tužbu podnositelja. Utvrđuje se da je podnositelju ustavne tužbe povrijeđeno pravo iz članka 23. Ustava i članka 25. stavka 1. Ustava kao i povreda članka 3. Konvencije u proceduralnom aspektu.[113] Ustavnu tužbu podnosi Miroslav Hršum, državljanin BiH, koji se nalazi na izdržavanju kazne zatvora u Zatvoru u Gospiću zbog pravomoćne presude kojom je proglašen krivim za kazneno djelo razbojništva iz članka 218. stavka 1. i 2. Kaznenog zakona, a koje je počinio na štetu Hrvatske pošte u dva navrata.[114]

[109] Bagić, S., *op. cit*. u bilj. 104., str. 337-338.
[110] *Ibid*., str. 335.
[111] Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *op .cit*. u bilj. 82., str. 369.
[112] https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/vPremaClancimaKonvencije.xsp (21.02.2024.)
[113] Ustavni sud, odluka U-III-6559/2010, 13. studenoga 2014.
[114] *Ibid*., t. 1., t.2.1.

Iz medicinskih nalaza sačinjenih nakon uhićenja i policijskog ispitivanja vidljivo je postojanje ozljeda koje su od strane podnositelja okarakterizirane kao posljedica policijske brutalnosti, što je dovoljno za postizanje „minimalnog stupnja težine“ u smislu članka 23. Ustava i članka 3. Konvencije.[115] Ustavni sud nadalje naglašava kako neevidentirano uhićenje ili pritvaranje pojedinaca od strane državnih vlasti znači ozbiljnu povredu Ustava i Konvencije.[116]
Ovaj slučaj kao i predmet Mađer protiv Hrvatske upućuju na postojanje problema u policijskoj praksi koji se odnosi na neevidentiranje vremena, mjesta i načina privođenja. U ovom konkretnom slučaju propust je neevidentiranje činjenice da je u određenom trenutku branitelj okrivljenika napustio prostoriju.[117]

Ustavni sud primjenjujući načelna stajališta Europskog suda koja se zahtijevaju za učinkovitu istragu zaključuje kako je podnositelj ispunio svoju dužnost obavještavanja nadležnih vlasti o policijskom zlostavljanju.[118] Podnositelj je tijekom kaznenog postupka nekoliko puta tražio provedbu istrage o njegovim navodima o zlostavljanju, isto je ponovio u žalbi protiv odluke Županijskog suda u Splitu, te na glavnoj raspravi, u žalbi protiv prvostupanjske presude te konačno u ustavnoj tužbi. Ustavni sud ističe da su nadležna tijela bila obvezna provesti učinkovitu istragu povodom podnositeljevih navoda.[119] Podnositelju je zbog utvrđene povrede određena novčana zadovoljština, a državnom odvjetništvu naloženo je pokretanje i provođenje djelotvorne istrage o navodnom zlostavljanju.

5.2. Odluka U-IIIBi-2349/2013

U odnosu na ustavnu tužbu podnositeljice X.Y. utvrđena je povreda članka 23. Ustava i članka 3. Konvencije u proceduralnom aspektu, u vezi s člankom 14. stavkom 1. Ustava.[120] Ustavna tužba podnijeta je zbog neučinkovite istrage navodnog zlostavljanja policijskih službenika zbog podnositeljičine spolne orijentacije.[121]

Prema navodima podnositeljice policijski službenici su je tijekom dugotrajnog ispitivanja (više od 11 sati) ponižavali, vrijeđali, uskratili joj medicinsku terapiju, prijetili te joj oduzeli

[115] *Ibid*., t.30.
[116] *Ibid*., t.34.
[117] *Ibid*., t. 42.
[118] *Ibid*., t. 47.
[119] *Ibid*., t. 49.
[120] Ustavni sud, odluka U-IIIBi-2349/2013, 10. siječnja 2018.
[121] *Ibid*., t. 1.

privatne stvari.[122] Ustavni sud zapaža da unatoč zahtjevu nadležnog državnog odvjetništva da se provedu obavijesni razgovori s policijskim službenicima isti nikada nisu provedeni, a nadležna su tijela nekritički prihvatila izjave policijskih službenika kako u njihovu postupanju prema podnositeljici nije bilo nikakve protupravnosti. Početne istražne radnje provedene su unutar istog zapovjednog lanca u okviru iste policijske postaje bez osiguranja vanjske nepristrane procjene. Nije ispunjen zahtjev hijerarhijske, institucionalne i stvarne neovisnosti tijela koje provodi istragu.[123] Nadalje Ustavni sud primjećuje kako je i od strane USKOK-a nedostajala transparentnost i vanjski dojam neovisnosti.[124]

5.3. Odluka U-IIIBi-4223/2018

Utvrđena je povreda, u materijalnom i proceduralnom aspektu, prava zajamčena člankom 23. i člankom 25. Ustava.[125] Podnositelj je Dimitrije Škrpan, državljanin BiH koji u ustavnoj tužbi navodi kako je bio zlostavljan od strane pripadnika oružanih snaga RH, što je rezultiralo njegovim pokušajem samoubojstva i nepostupanje Županijskog državnog odvjetništva u Slavonskom Brodu u povodu kaznene prijave zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.[126]

Presudom Županijskog suda u Osijeku izvan svake sumnje je utvrđeno da je podnositelj zadobio udarce po tijelu od strane nepoznatih pripadnika Oružanih snaga dok je boravio u prostorijama vojarne u Novoj Gradišci, te su mu povodom zlostavljanja slomljena dva rebra.[127] Istraga je vođena zbog sumnje da je A.B. počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, a koja je obustavljena uz obrazloženje državnog odvjetništva kako se radnje osumnjičenika (udaranje šakama po tijelu koje za posljedicu ima iz medicinske dokumentacije vidljiv prijelom rebara podnositelja) ne mogu smatrati kaznenim djelom ratnog zločina.[128] Kazneni zakon predviđa niz djela protiv života i tijela te kaznena djela mučenja koja se odnose na postupanje službenih osoba, usprkos tome državno odvjetništvo propustilo je provesti istragu zbog nekog od navedenih djela.[129]

[122] *Ibid.,* t.9.
[123] *Ibid*., t. 11.
[124] *Ibid*.
[125] Ustavni sud, odluka U-IIIBi-4223/2018, 10. ožujka 2020.
[126] *Ibid*., t.1.
[127] *Ibid*., t. 9.
[128] *Ibid*., t.11.3.
[129] *Ibid*., t.11.

Imajući u vidu apsolutnu zabranu zlostavljanja, obvezu države da u slučaju navodnog zlostavljanja od strane represivnog aparata mora provesti istragu po službenoj dužnosti i obvezu države da kazni počinitelje zlostavljanja, navedena istraga nije bila djelotvorna.[130] Nedvojbeno je da se zlostavljanje odigralo u objektu pod kontrolom Oružanih snaga, te je razumno očekivati kako se informacije o osobama koje su se u sporno vrijeme nalazile u objektu mogu lako utvrditi. Osobe za koje se utvrdi da su bile prisutne u spornom trenutku moguće je ispitati o njihovim saznanjima o protupravnom postupanju.[131] Ustavni sud utvrdio je isplatu novčane zadovoljštine podnositelju.

5.4. Odluka U-IIIBi-476/2020

Odlukom Ustavnog suda utvrđena je povreda Ustavom zajamčenih prava iz članka 23. i članka 25. Ustava te članka 3. Konvencije u materijalnom i procesnom aspektu.[132] Podnositelj Mladen Rukavina iz Ogulina podnosi ustavnu tužbu zbog nečovječnog postupanja policijskih službenika prilikom uhićenja zbog prometnih prekršaja te zbog povrede prava povodom odlučivanja o pritužbi na rad policijskih službenika.[133]

Ustavni sud zaključuje kako povodom navoda podnositelja o zlostavljanju prilikom uhićenja nije pokrenuta službena istraga iako je podnositelj podnio pritužbu policijskoj postaji te je svoje navode ponovio pred Prekršajnim sudom u Karlovcu pri iznošenju obrane.[134] Na temelju vjerodostojnih navoda podnositelja te potvrde navoda o uskrati hrane i pića od strane policijskih službenika Ustavni sud ocjenjuje da je došlo do nečovječnog postupanja pogotovo što je takvo postupanje bilo namjerno i trajalo je 12 sati.[135] Ustavni sud utvrđuje povredu članka 3. Konvencije u materijalnom aspektu.

S obzirom na ranije navedeno utvrđeno je da je podnositelj svoju pritužbu na postupanje policijskih službenika iznio više puta, a nikada nije provedena službena istraga. Provedeno je tek ispitivanje podnositeljevih navoda unutar hijerarhijske strukture MUP-a. Ustavni sud

[130] *Ibid*., t.11.5.
[131] *Ibid*.
[132] Ustavni sud, odluka U-IIIBi-476/2020, 23. ožujka 2021.
[133] *Ibid*., t.1.
[134] *Ibid*., t. 9.
[135] *Ibid*., t. 10.1.

utvrđuje povredu članka 23. i članka 25. Ustava te povredu članka 3. Konvencije u proceduralnom aspektu.[136]

Nacionalni sudovi sve više implementiraju konvencijske standarde, a Ustavni sud ima sve aktivniju ulogu u skladu s načelom supsidijarnosti te veliku pažnju daje i praksi Europskog suda.[137]

6. PRESUDE EUROPSKOG SUDA PROTIV HRVATSKE ZBOG POSTUPOVNE POVREDE ČLANKA 3. KONVENCIJE

Prema HUDOC bazi podataka protiv Hrvatske Europski sud do danas je utvrdio povredu postupovnog aspekta članka 3. Konvencije u 15 predmeta. Slijedi činjenična i pravna analiza nekih predmeta s naglaskom na proceduralnu povredu članka 3. Konvencije.

6.1. Beganović protiv Hrvatske, zahtjev br. 46423/06[138], presuda od 25. lipnja 2009. (konačna 25. rujna 2009.)

U ovom predmetu Europski sud utvrdio je povredu postupovnih obveza zbog neučinkovitog kaznenog postupka, a koja potpada pod povredu članka 3. Konvencije.[139]

6.1.1.Činjenično stanje

D.B. je od sedam osoba fizički napadnut u večernjim satima 23. travnja 2000. Policija je obavila obavijesne razgovore sa sedam osoba u travnju i lipnju 2000., te su oni priznali napad na D.B. Otpusnim pismom 24. travnja 2000. dijagnosticirane su teške ozljede (potres mozga, kontuzije po glavi i tijelu). D.B. podnosi kaznenu prijavu nadležnom državnom odvjetništvu u lipnju 2000. protiv šest poznatih i jednog nepoznatog počinitelja.[140]

[136] *Ibid*., t.12.
[137] Konforta, *op.cit*. u bilj. 28., str. 290.
[138] Beganović protiv Hrvatske, br. 46423/06, 25. Lipnja 2009.
[139] Krapac, D., Đurđevič, Z., Ivčević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., *Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima*, Zagreb, 2013., str. 53.
[140] *Ibid*.

Policija podnosi državnom odvjetništvu za mladež kaznenu prijavu protiv maloljetnog napadača B.B. u srpnju 2000., no državno odvjetništvo u srpnju 2001. donosi odluku o nepokretanju kaznenog postupka zbog nepostojanja teških tjelesnih ozljeda (novo mišljenje vještaka), te navodi kako se radi o tjelesnim ozljedama za koje se progon poduzima po privatnoj tužbi. Konačno kazneni postupak ipak pokreće državno odvjetništvo, no postupak protiv maloljetnog B.B. je obustavljen zbog nastupa zastare u prosincu 2005.[141]

Državno odvjetništvo u rujnu 2002. odbacuje kaznenu prijavu protiv četiri napadača ističući kako je riječ o kaznenom djelu tjelesne ozljede koje se progoni po privatnoj tužbi, nakon čega podnositelj podnosi privatnu tužbu protiv pet osumnjičenika zbog kaznenih djela nanošenja tjelesne ozljede i teške tjelesne ozljede. Postupak je zbog nastupa zastare obustavljen u svibnju 2006. Konačno, podnositelj u građanskom postupku zahtjeva naknadu štete za pretrpljene ozljede te je u vrijeme podnošenja pritužbe Europskom sudu taj postupak još u tijeku.[142]

6.1.2. Povreda članka 3. Konvencije

Da bi ulazilo u domašaj članka 3. zlostavljanje mora dosegnuti minimalni stupanj težine. Ocjena minimalnog stupnja je relativna te „ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su narav i kontekst postupanja, njegovo trajanje, tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve.“[143] Europski sud ističe zahtjev da nadležna tijela ispitaju svaki navod o zlostavljanju ako je dokaziv i postoji razumna sumnja da je do zlostavljanja došlo, čak i ako su počinitelji zlostavljanja privatne osobe.[144]

Iako nema izravne odgovornosti Hrvatske za čine zlostavljanja od strane privatnih osoba u konkretnom slučaju, odgovornost države nameće članak 1. koji zajedno sa člankom 3. zahtjeva da se poduzmu mjere koje će osigurati da pojedinci koji se nalaze pod njenom nadležnošću ne budu podvrgnuti zlostavljanju niti od strane privatnih osoba.[145] Standardi definirani praksom Europskog suda zahtijevaju da istraga bude neovisna, nepristrana,

[141] *Ibid*.
[142] *Ibid*.
[143] Beganović protiv Hrvatske, *op. cit*. u bilj. 137., t. 64.
[144] *Ibid*., t. 66.
[145] *Ibid*., t. 70.

kontrolirana od strane javnosti, te da postupanje nadležnih tijela bude revno i ažurno. Također nadležna tijela moraju osigurati sve potencijalne dokaze.[146]

Europski sud primjećuje kako je u konkretnom slučaju policija bez odgađanja provela obavijesne razgovore sa svim napadačima, žrtvom i svjedocima, pribavila medicinsko izvješće o podnositeljevim ozljedama te podnijela kaznenu prijavu državnom odvjetništvu protiv napadača.[147] Državno odvjetništvo pokrenulo je kazneni postupak protiv maloljetnog napadača B.B., četiri napadača također su u trenutku počinjenja djela bila maloljetna, a protiv njih nikada nije pokrenut kazneni postupak.[148] Zbog neaktivnosti državnog odvjetništva u travnju 2004. godine nastupila je zastara, a odluka o odbacivanju donijeta je tek u prosincu 2005.[149] Podnositelj je podnio kaznenu prijavu državnom odvjetništvu u lipnju 2000. No prijava je proglašena nedopuštenom tek 2002., na osnovi kako se radi o tjelesnim ozljedama radi kojih podnositelj treba podnijeti privatnu tužbu. Taj zaključak državnog odvjetništva bio je u suprotnosti s mjerodavnim domaćim pravom s obzirom na to da su još četvorica napadača bili maloljetnici.[150]

Europski sud zaključuje kako činjenično stanje nikada nije utvrđeno od strane nadležnog suda, utvrdio je neaktivnost domaćih tijela u žurnom provođenju postupka koje je rezultiralo zastarom kaznenog progona.[151] Europski sud jednoglasno presuđuje da je došlo do povrede članka 3. Konvencije. Postupanje državnih tijela nije pružilo zaštitu od nasilja što u kombinaciji s načinom provedbe kaznenopravnih mehanizama u konkretnom slučaju dovodi do povrede procesnih obveza iz članka 3. Konvencije.[152]

6.2. D.J. protiv Hrvatske, zahtjev br. 42418/10[153], presuda od 24. srpnja 2012. (konačna 24. Listopada 2012.)

Ovim predmetom od strane Europskog suda ustanovljena je povreda članka 3. Konvencije koja se u konkretnom slučaju sastoji od povrede pozitivne obveze provođenja učinkovite istrage navodnog silovanja.[154]

---

[146] *Ibid*., t. 75.
[147] *Ibid*., t. 76.
[148] *Ibid*., t.80.
[149] *Ibid*., t. 83.
[150] *Ibid*., t. 84.
[151] *Ibid*., t. 85.
[152] Krapac et al., *op.cit*. u bilj. 138., str. 55.
[153] D.J. protiv Hrvatske, br. 42418/10, 24. Srpnja 2012.

6.2.1. Činjenično stanje

Podnositeljica D.J. je policiji prijavila silovanje od strane radnog kolege D.Š. u noći s 22. na 23. kolovoza 2007. Nakon dolaska policija je obavila obavijesne razgovore s troje svjedoka te navodnim počiniteljem D.Š., te je podnositeljicu D.J. zajedno sa D.Š. odvela u policijsku postaju. Medicinskim nalazom ginekologa nisu utvrđene povrede na genitalijama već nekoliko razderotina na tijelu D.J. Policija podnosi kaznenu prijavu protiv D.Š.[155]

Sudac istrage odbija istražni zahtjev državnog odvjetništva navodeći kako je D.J. bila u alkoholiziranom stanju te remetila javni red i mir. Sudac istrage nikada nije ispitao D.J. te je utvrdio kako u niti jednom trenutku nije bila sama s osumnjičenim D.Š. Vijeće nadležnog županijskog suda donosi rješenja o provođenju istrage koju provodi upravo istražni sudac koji je isprva odbio provođenje istrage. Odvjetnica D.J. zatražila je od državnog odvjetništva podnošenje zahtjeva za izuzećem istražnog suca. U novom medicinskom nalazu 25. kolovoza 2007. podnositeljici su utvrđeni podljevi na genitalijama, osip na bedrima te podljevi na stražnjici. D.J. predaje policiji suknju koju je nosila te noći, no na suknji nikada nije provedena kriminalistička obrada. [156]

D.J. se požalila sucu istrage na postupanja policijskih službenika, te je kasnije podnijela i pisanu pritužbu. Protiv policijskih službenika pokrenut je disciplinski postupak te su oni u prosincu 2007. osuđeni za tešku povredu službene dužnosti. Policijski službenici nisu proveli očevid, niti uzeli izjavu D.J., nije uzeta odjeća D.J. i D.Š. radi kriminalističko-tehničke obrade, nadležne nisu obavijestili o propustima te nisu poduzeli nikakve mjere radi popravljanja učinjenih pogrešaka.[157]

Istražni sudac ispitao je liječnika koji je prvi pregledao D.J. te je isti izjavio kako su na tijelu D.J. bile vidljive ogrebotine, ali ih on nije zabilježio jer ne spadaju u ginekološko područje. Istražni sudac smatra kako se povrede utvrđene kasnijim pregledom drugog liječnika ne mogu izravno povezati sa silovanjem. Od strane suca istrage i vijeća nadležnog županijskog suda odbijen je zahtjev da se u svojstvu svjedoka ispita V.M. koja je pronašla donje rublje D.J. Državno odvjetništvo u ožujku 2008. Odustaje od kaznenog progona zbog nedostatka dokaza.

---

[154] Krapac et al., *op.cit.* u bilj. 138., str. 185.
[155] *Ibid*.
[156] *Ibid.*
[157] *Ibid*.

D.J. preuzima kazneni progon i podiže optužnicu protiv D.Š, no zbog neodobravanja besplatne pravne pomoći u svibnju 2011. odustaje od daljnjeg progona.[158]

6.2.2. Povreda članka 3. Konvencije

„Sud smatra da države imaju pozitivnu obvezu sadržanu u člancima 3. i 8. Konvencije donositi kaznenopravne odredbe kojima djelotvorno kažnjavaju silovanje te ih primjenjivati u praksi kroz djelotvornu istragu i kazneni progon.“[159] Kako bi se istraga smatrala djelotvornom načelno se trebaju dokazati odlučne činjenice koje će pomoći u pronalasku i kažnjavanju odgovornih. Postoji obveza korištenja sredstava i načina, a rezultati su poželjni ali manje bitni.[160] Dužnost je države osigurati da pojedinci pod njezinom jurisdikcijom ne budu izloženi postupanju protivnom članku 3. i članku 8. Konvencije. Članak 8. Konvencije propisuje pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života koje se jamči svakome. „Izbor mjera za osiguranje poštovanja čl. 8. u sferi zaštite od djela privatnih osoba u načelu ulazi u prostor margine prosudbe pojedine države, učinkovita zaštita od teških djela kao što su silovanje, koja dovode u pitanje temeljne vrijednosti i osnovne aspekte privatnog života, posebno zaslužuju učinkovitu zaštitu.“[161] Europski sud napominje važnost postojanja djelotvornog pravnog i upravnog okvira koji imaju svrhu odvratiti počinitelje od zabranjenih postupanja.[162]

Europski sud napominje kako su prvenstveno nacionalne vlasti dužne dati zadovoljštinu za svaku utvrđenu povredu Konvencije. Također ponavlja da povoljna odluka u korist podnositelja nije dovoljna da bi istog lišila položaja žrtve, osim u slučaju izričitog priznanja povrede Konvencije od strane nacionalnih vlasti i propisivanja odgovarajuće zadovoljštine.[163] Mišljenje je Europskog suda kako nalaz o nezadovoljavajućem načinu provođenja početnih policijskih izvida predstavlja priznanje da istraga nije bila odgovarajuća u početnim fazama istrage.[164]

Europski sud navodi zahtjev nepristranosti istražnog tijela, te napominje kako se sudac istrage koji je u početku odbio provođenje istrage, a kasnije istu provodi ne može smatrati

[158] *Ibid.,* str. 186.
[159] M.C. protiv Bugarske, br. 39272/98, 4. Prosinca 2003., t.153.
[160] D.J. protiv Hrvatske, *op. cit*. u bilj. 152., t.85.
[161] Krapac et al, *op.cit.* u bilj. 138., str. 186.
[162] D.J. protiv Hrvatske, *op. cit*. u bilj. 152., t. 86.
[163] *Ibid*., t. 92.
[164] *Ibid*., t. 94.

nepristranim.[165] Nastavno na provođenje kaznenog postupka potrebna je vidljivost njegova pravednog izvršavanja (teorija indikacija).[166] Sudovi u demokratskim društvima trebaju izgraditi povjerenje javnosti. Okolnosti koje se tiču žrtvina ponašanja, u konkretnom slučaju okolnost da je žrtva bila pod utjecajem alkohola, ne oslobađa državu obveze da provede djelotvornu istragu.[167]

Europski sud nabraja objektivne nedostatke istrage koji pokazuju pasivan stav države pri ispitivanju podnositeljičinih navoda o silovanju. Zaključuje kako vlasti nisu izvršile svoju obvezu poduzimanja svih razumnih koraka pri osiguranju dokaza.[168] Europski sud jednoglasno presuđuje da je došlo do povrede članka 3. i članka 8. Konvencije u odnosu na nepostojanje djelotvorne istrage.

6.3. V.D. protiv Hrvatske, zahtjev br. 15526/10[169], presuda od 8. studenoga 2011. (konačna 8. veljače 2012.)

Utvrđena je povreda materijalnog i procesnog aspekta članka 3. Konvencije, Europski sud je utvrdio kako istraga u konkretnom slučaju nije bila učinkovita.

6.3.1.Činjenično stanje

Podnositelj V.D. boluje od šizofrenije, te je u kolovozu 2006. protiv njega podnijeta kaznena prijava od strane policije zbog pokušaja ubojstva vlastita sina i napada na policijske službenike. V.D. je u ožujku 2007. proglašen krivim za pokušaj ubojstva i za pokušaj sprječavanja službene osobe u obavljanju dužnosti.[170]

Roditelji V.D. u siječnju 2007. podnose kaznenu prijavu protiv policajaca koji su sudjelovali u privođenju. Roditelji u kaznenoj prijavi navode kako je njihov sin brutalno prebijen od strane policajaca. Medicinsko izvješće pokazuje brojne ozljede V.D. (kontuzija glave, razderotina jezika, hematome, krvarenje iz oka, lezije na vratu). Medicinsko vještačenje

[165] *Ibid*., t. 99.
[166] Krapac et al., op.cit. u bilj. 138., str. 187.
[167] *Ibid*., t. 101.
[168] *Ibid*., t.104.
[169] V.D. protiv Hrvatske, 15526/10, 8. Studenog 2011.
[170] Krapac et al., *op.cit.* u bilj. 138., str. 163.

isključuje mogućnost samoozljeđivanja od strane V.D. te sugerira kako su navedene ozljede nastale udarcima tvrdim predmetom ili dok se podnositelj nalazio na podu. Kaznena prijava je odbačena uz obrazloženje kako se V.D. sam ozlijedio.[171]

Podnijeta je optužnica od strane roditelja protiv policijskih službenika, a Županijski je sud odbio optužnicu kao neosnovanu, navodeći kako je podnositelj sam sebi nanio ozljede te ocjenjujući postupanje policijskih službenika kao nužno i zakonito, bez upotrebe prekomjerne sile. Žalba je odbijena od strane Vrhovnog suda, a Ustavni sud odbio je ispitati predmet. U kolovozu 2007. odvjetnik podnositelja podnosi kaznenu prijavu protiv drugih policijskih službenika, a koji su sudjelovali u spornom slučaju, prijava je također odbijena. Roditelji ponovno podnose optužnicu u kolovozu 2007. te ona konačno rezultira sudskom odlukom o provođenju istrage u studenom 2010.[172]

6.3.2. Povreda članka 3. Konvencije

„Ako pojedinac iznese vjerodostojnu tvrdnju da je pretrpio ozbiljno zlostavljanje od strane državnih vlasti protivno članku 3., ta odredba, tumačena u kombinaciji s općom dužnošću države iz članka 1. Konvencije da "svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom osigura prava i slobode određene u .... Konvenciji", podrazumijeva da se treba provesti djelotvorna službena istraga.“[173] Istraga mora moći dovesti do utvrđenja opravdanosti policijske sile u svakom konkretnom slučaju. Vlasti su dužne uložiti ozbiljan napor kako bi utvrdile što se točno dogodilo te se ne smije oslanjati na brze i neutemeljene zaključke, a pogotovo na njima ne smije temeljiti svoje odluke.[174]

Pri provođenju učinkovite istrage potrebno je da osobe koje su nadležne za provođenje budu neovisne u odnosu na osobe koje su sudjelovale u događaju. Europski sud naglašava potrebu stvarne neovisnosti.[175]

Općinsko državno odvjetništvo propustilo je ocijeniti nalaz i mišljenje vještaka koji je izrađen u povodu kaznenog postupka protiv podnositelja te je odbacio kaznenu prijavu protiv

[171] *Ibid*.
[172] *Ibid*.
[173] V.D. protiv Hrvatske, *op. cit*. u bilj. 168., t. 63.
[174] *Ibid*.,t. 64.
[175] *Ibid*.,t. 65.

policijskih službenika. Europski sud primjećuje kako je to trebao biti odlučujući dokazni materijal pri ocjeni postupanja policijskih djelatnika.[176] Nacionalne vlasti nekritički su kao vjerodostojne uzele izjave policijskih službenika koji su sudjelovali u spornom događaju kako je podnositelj sam sebi zadao ozljede. Nisu poduzete nikakve daljnje mjere (provođenje novog vještačenja) kako bi se utvrdio način na koji je podnositelj zadobio ozljede te nije utvrđeno je li sila koju su policijski službenici upotrijebili bila prekomjerna u konkretnom slučaju.[177]

Nacionalne vlasti vezano za postupak protiv policijskih službenika nisu poduzele ništa više od tri godine, što je dugo odgađanje provođenja istrage, te ona nije u skladu sa zahtjevima Europskog suda u povodu članka 3. Konvencije.[178] Europski sud zaključuje da je u oba postupka protiv policijskih službenika došlo do povrede postupovnog aspekta članka 3. Konvencije, što i jednoglasno presuđuje.[179]

7. IZVRŠENJE PRESUDA

Pojam izvršenja presude podrazumijeva: „izvršenje točno određene presude i obuhvaća planiranje i poduzimanje pojedinačnih i općih mjera te nadzor izvršenja koji obavlja Odbor ministara.“[180] Kada Europski sud donese konačnu presudu njezini učinci ograničeni su na stranke tog konkretnog spora.[181] Države stranke praksu Europskog suda prilagođavaju postupanju svojih sudova čak i u onim slučajevima u kojima nisu bile stranke kako bi preventivno pokušale djelovati tako da se i one zbog iste povrede ne bi našle pred Europskim sudom. Na taj način za države stranke presude Europskog suda djeluju erga omnes.[182]

Presuda Europskog suda polazna je točka postupka koji bi konvencijska prava trebao učiniti stvarnim i djelotvornim.[183] Europski sud nije nadležan izvršavati svoje presude. Izvršenje konačnih presuda nadzire Odbor ministara, najvažnije političko, regulatorno i izvršno tijelo[184] na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije. Nakon što utvrdi da je država poduzela sve

[176] *Ibid*., t. 82.
[177] *Ibid*., t. 83.
[178] *Ibid*., t. 84.
[179] Krapac et al., *op. cit*. u bilj. 138., str. 167.
[180] Konforta, M., *op. cit*. u bilj. 28., str. 274.
[181] Burić, Z., *op. cit*. u bilj. 27., str. 110.
[182] *Ibid*., str. 111.
[183] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit*. u bilj. 25., str. 634.
[184] *Ibid*., str. 635.

potrebne mjere kako bi otklonila povredu i izvršila presudu konačnom rezolucijom završava postupak izvršenja presude.[185]

Odboru ministra Protokolom br. 14. dodijeljene su ovlasti da zatraži tumačenje odluke Europskog suda kada dođe do neslaganja o načinu izvršenja. Ako Odbor ministara smatra da je nadzor nad izvršenjem otežan zbog različitog tumačenja presude predmet može ustupiti Europskom sudu, o čemu odluku donosi dvotrećinskom većinom.[186] Također mu je dana ovlast pokretanja postupka pred Europskim sudom u kojem se može utvrditi da je država propustila ispuniti obvezu izvršenja konačne presude.[187]

Zavisno o uzroku povrede u nacionalnom sustavu i utvrđenjima Europskog suda, Odbor ministara će odlučiti hoće li predmet biti podvrgnut pojačanom ili standardnom nadzoru (sustav *twin track*).[188] „Pojačani postupak nadzora primjenjuje se na one slučajeve koji, s obzirom na svoju prirodu ili vrstu pitanja koja se u njima postavljaju, traže prioritetnu pažnju Odbora ministara. To su presude koje zahtijevaju donošenje hitnih pojedinačnih mjera, ogledne (pilot) presude, presude koje otkrivaju postojanje velikih strukturnih ili složenih problema koje je otkrio ESLJP ili Odbor ministara te međudržavni sporovi.“[189]

U Republici Hrvatskoj Ustavna osnova za izvršenje presuda Europskog suda sadržana je u članku 46. stavku 1. Konvencije koji je u vezi s člankom 115. stavkom 3. I člankom 134. Ustava.[190]

Od države protiv koje je donesena presuda se zahtjeva da u roku od šest mjeseci dostavi Odboru ministara akcijski plan, čije je podnošenje od 2011. obvezno.[191] „Akcijski plan je dokument koji predstavlja mjere koje je odgovorna država poduzela i koje namjerava poduzeti kako bi izvršila presudu Europskog suda, zajedno s indikativnim rasporedom rokova za donošenje i provedbu tih mjera.“[192] Kada sve mjere koje sadrži akcijski plan budu

[185] Burić, Z., *op. cit*. u bilj. 27., str.114.
[186] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., op. cit. u bilj. 25., str. 646.
[187] Burić, Z., *op. cit*. u bilj. 27., str.114.
[188] Konforta, *op.cit*. u bilj. 28 , str. 275.
[189] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit*. u bilj. 25., str. 647.
[190] Ustavni sud, odluka U-III/3304/2011, 23. siječnja 2013.
[191] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit*. u bilj. 25., str. 649.
[192] Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izviješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, *op. cit.* u bilj. 32., str.2.

provedene akcijski plan pretvara se u akcijsko izvješće.[193] Akcijsko izvješće „...je završno izvješće kojim država predstavlja mjere koje je poduzela radi izvršenja presude ili pojašnjava zašto nikakve ili daljnje mjere nisu potrebne.“[194]

Odbor ministara preporučio je državama članicama da u okviru provedbe akcijskog plana imenuju koordinatora za izvršenje presude na nacionalnoj razini, te je u većini članica to zastupnik države pred Europskim sudom. Kako bi što učinkovitije sastavile akcijski plan potrebno je prikupiti sve relevantne informacije za izvršenje u čemu često sudjeluju nacionalne institucije za ljudska prava, pravobranitelji, međuvladine organizacije, mediji.[195]

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom glavni je koordinator rada nacionalnih tijela u procesu izvršenja presuda Europskog suda. Na inicijativu Ureda zastupnika osnovan je Stručni savjet za izvršenje presuda i odluka Europskog suda.[196] To je „međuinstitucionalno tijelo nadležno za identifikaciju mjera izvršenja konkretnih presuda Europskog suda za ljudska prava te za nadzor nad njihovom provedbom.“[197] Stručnom savjetu predsjedava zastupnik Republike Hrvatske pred Europskim sudom, a trenutno je to Štefica Stažnik. Uz zastupnika sastavljen je od predstavnika svih ministarstava, Ustavnog suda, Vrhovnog suda, Državnog odvjetništva te drugih tijela državne vlasti.[198]

7.1. Hrvatska rješenja kao odgovor na utvrđene povrede Konvencije

7. 1.1. Pritužba zbog nepostupanja suda u zakonskim rokovima u prethodnom postupku (ZKP: članak 347.)

Za vrijeme prethodnog postupka stranke i oštećenik mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda. Pritužbu podnose ako sud ne postupa u rokovima propisanim zakonom. Predsjednik suda odredit će novi rok koji ne može biti dulji od zakonskog roka.[199] Pritužbu isti ovlaštenici na podnošenje mogu podnijeti i u slučaju nepoduzimanja radnji suca istrage, a koje dovodi do

[193] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit*. u bilj. 25, str. 649.
[194] *Ibid*.
[195] Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda ESLJP, *op. cit*. u bilj. 32, str. 12.
[196] Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *op. cit*. u bilj. 25, str. 649.
[197] https://uredzastupnika.gov.hr/izvrsenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava/strucni-savjet-za-izvrsenje-presuda-i-odluka-europskog-suda-za-ljudska-prava/173 , (5. Siječnja. 2024.).
[198] *Ibid.*
[199] Čl.347. st.1. ZKP-a, *op. cit*. u bilj. 42.

odugovlačenja postupka.[200] Oštećenik i okrivljenik kao tužitelj mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda i zbog drugih nepravilnosti u tijeku sudske istrage, ako istragu provodi sudac istrage.[201] Predsjednik suda će bez odgode od suca istrage protiv kojeg je pritužba podnesena zatražiti očitovanje o navodima iz pritužbe.[202] Ako predsjednik suda ocjeni da je pritužba osnovana odredit će primjereni rok u kojem sudac istrage mora poduzeti radnju ili donijeti odluku.[203] Podnositelj se može obratiti i predsjedniku neposredno višeg suda ukoliko predsjednik suda kojem je prvotno podnesena pritužba ne postupi u skladu s odredbama članka 347. ZKP-a.[204]

Europski sud učinkovitost istrage zahtjeva za cijeli kazneni postupak. Navedeno pravno sredstvo ograničeno je samo na prethodni postupak. Još jedan nedostatak je neodređenost pojma „primjereni rok" koji je preširok i prepušten diskreciji predsjednika suda.[205] Propuštanje roka i odugovlačenje postupka nije propisano kao stegovno djelo neurednog obavljanja sudačke dužnosti.[206]

7.1.2. Odgovornost sudaca za naknadu štete

Odgovornost sudca za naknadu štete koju RH isplaćuje na temelju presuda ESLJP u smislu regresnog zahtjeva od strane RH prema sucu koji je odgovoran za povredu. Europska povelja o zakonu za suce[207] propisuje, u slučaju da pojedinac pretrpi štetu zbog pogrešnog obavljanja dužnosti od strane suca, naknadu štete od strane države. Zakonom svaka država može predvidjeti regresni zahtjev od suca ako se radi o kršenju pravila unutar sudačke dužnosti.[208]

U RH je Zakonom o sudovima[209] u čl. 105. predviđena odgovornost RH za štetu koju stranci u postupku nanese sudac svojim nezakonitim ili nepravilnim radom u obnašanju sudačke dužnosti. U drugom stavku predviđena je mogućnost da država od suca zatraži povrat isplaćene naknade samo ako je sudac štetu učinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

[200] *Ibid*., st. 2.
[201] *Ibid*., st. 3.
[202] *Ibid*., st. 4.
[203] *Ibid*., st.5
[204] *Ibid*., str. 7.
[205] Novokmet, A., Sršen, Z., *op.cit*. u bilj. 2., str. 311.
[206] *Ibid*., str. 312.
[207] European Charter on the statute for judges, Strasbourg, 8.–10. srpnja 1998.
[208] Novokmet, A., Sršen, Z., *op.cit*. u bilj. 2., str. 321.
[209] Zakon o sudovima, pročišćeni tekst, NN28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23.

Odgovornost suca za štetu ne može se zasnivati isključivo na činjenici da je zbog njegovog propusta došlo do povrede Konvencije i obveze države da pojedincu nadoknadi štetu. Ako je sudac postupao u dobroj vjeri, makar donijevši pogrešnu odluku, to ne bi smjelo dovoditi u pitanje individualnu odgovornost suca, već bi se taj problem trebao riješiti na višim instancama u povodu žalbenog postupka unutar domaćeg sustava.[210]

Suci stegovno odgovaraju Državnom sudbenom vijeću. Nije predviđeno da fizičke ili pravne osobe budu ovlaštene za pokretanje stegovnog postupka, već se to obavlja u okviru sudbene vlasti (predsjednik suda, predsjednik neposredno višeg suda, predsjednik Vrhovnog suda, ministar pravosuđa). Za počinjena stegovna djela kazne su ukor, novčane kazne te kao najstroža kazna razrješenje s dužnosti.[211]

7.1.3. Obnova kaznenog postupka

Zahtjev za obnovu kaznenog postupka podnosi se u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda.[212] Kazneni postupak će se obnoviti ako je zahtjev podnesen na temelju konačne presude Europskog suda kojom je utvrđena povreda Konvencije, a ta se povreda obnovom postupka može ispraviti. Postupak se vraća u onaj stadij u kojem je došlo do povrede.[213] Ako podnositelj čija je povreda prava utvrđena Konvencijom ne podnese Zahtjev za obnovu kaznenog postupka u roku od 30 dana na snazi će ostati nepravična presuda jer država nema obvezu sama inicirati provođenje obnove postupka.[214]

Kako bi se spriječilo zlostavljanje od strane policije, prekomjerna uporaba sile i osiguranje neovisnog nadzora nad provedbom istrage u povodu navoda o zlostavljanju kao opća mjera u povodu presude V.D protiv Hrvatske došlo je do izmjene ZKP-a 2017[215]. Izmjenama je zabranjeno neformalno ispitivanje osumnjičenika, a razgovor s osumnjičenikom treba biti snimljen audio-vizualnim uređajem. Često policija u sklopu iste hijerarhijske jedinice provodi nadzor nad istragom, pa tako dolazi do povrede zahtjeva neovisnosti istrage. Izmjenom

[210] Novokmet, A., Sršen, Z., *op.cit.* u bilj. 2.,. str.326.
[211] https://drzavnosudbenovijece.hr/hr/stegovni-postupci, (6.siječnja 2024.)
[212] Članak 502. Stavak 3. ZKP-a., *op. cit.* u bilj. 42.
[213] *Ibid*., stavak. 2.
[214] Đurđević, Zlata, *Rekonstrukcija, judicijalizacija, konstitucionalizacija, europeizacija hrvatskog kaznenog postupka v. novelom ZKP/08: prvi dio*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb 2013, str. 351.
[215] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, (NN 70/2017).

Zakona o policijskim ovlastima doskočilo se tom problemu na sljedeći način: ako postoji sumnja da je kazneno djelo počinjeno od strane policijskog službenika istražne će radnje provoditi druga ustrojstvena policijska jedinica.[216]

Iako nije donesen u tu svrhu, kao opća mjera za izvršenje presude u slučaju D.J. protiv Hrvatske[217] poslužio je Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja[218] donesen od strane Ureda za ravnopravnost spolova. Protokol propisuje obveze nadležnih tijela u slučaju seksualnog nasilja (policije, zdravstvenih ustanova, pravosudnih tijela...).

8. ZAKLJUČAK

Neprovođenje učinkovite istrage problem je koji se može pojaviti u bilo kojem stadiju kaznenog postupka. Povredu mogu počiniti policijski službenici, državno odvjetništvo, suci istrage, prvostupanjski i drugostupanjski sudovi. Razni su faktori koji dovode do neučinkovite istrage, a mogu uključivati nedostatak tehničkih, ljudskih i financijskih resursa, nedostatak educiranosti, nepristranosti i transparentnosti. Niti jedan nacionalni sustav nije se pokazao kao savršen i one „najuređenije“ države članice Vijeća Europe pojavljuju se pred Europskim sudom zbog raznih povreda. Prevencije radi potrebna je sveobuhvatna edukacija na što više razina s naglaskom na državna tijela koja su direktni povreditelji odredaba Konvencije. U slučajevima kada do povrede dođe potrebno je propisati normativni okvir koji će jamčiti poštivanje konvencijskog standarda učinkovite istrage.

Pozitivno je uvođenje nove vrste postupka, podnošenje ustavne tužbe zbog neprovođenja istrage, kojom je Ustavni sud doskočio zahtjevima Europskog suda da u povodu često utvrđene postupovne povrede članka 3. uvede djelotvorno pravno sredstvo koje će omogućiti da se povrede utvrde na nacionalnoj razini, a što odgovara načelu supsidijarnosti koji nameće Konvencija. Zapravo, svaka promjena donesena u okviru akcijskih mjera je pozitivna jer potiče nacionalna tijela da „promisle“ o povredi i pokušaju je u budućnosti spriječiti. Praksa Europskog suda u pogledu učinkovite istrage uvelike je prisutna te država može povodom

[216] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, (NN 92/2014).
[217] Konforta, *op.cit*. u bilj. 28., str. 279.
[218] Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Ured za ravnopravnost spolova, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 2023.

utvrđivanja akcijskog plana proučiti koja država članica Vijeća Europe čini iste ili slične povrede i koji se način postupanja pokazao kao najadekvatniji u prevenciji.

Iako se Europski sud ne smatra „žalbenom“, „četvrtom“ instancom postupka, njegovo djelovanje kao nadzornog mehanizma svojevrsna je garancija pravednosti. Ponekad nacionalni sustav na svim razinama jednostavno ne uviđa povredu. Postojanje mehanizma koji utvrđuje povredu te zahtjeva od država kroz politički pritisak da istu otkloni potiče državna tijela da odgovornije postupaju.

9. Literatura

9.1. Knjige i članci

Bagić, S., *Standardi učinkovite istrage / kaznenog postupka Ustavnog suda Republike Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2., 2019., str. 335-356.

Burić, Z., *Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III/3304/2011 od 23. Siječnja 2013*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 1, 2013., Str. 109-124.

Đurđević, Z., *Dugotrajnost postupka- posljedice nerješivog funkcionalnog hendikepa hrvatskog kaznenog pravosuđa: Pravo žrtve na djelotvoran pravni lijek i kaznenoprocesnu zaštitu konvencijskih prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, br.1., 2023., uvodna riječ- V-XXIII.

Đurđević, Z., *Rekonstrukcija, judicijalizacija, konstitucionalizacija, europeizacija hrvatskog kaznenog postupka v. novelom ZKP/08: prvi dio*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb 2013, str. 315-362.

Interights- priručnik za odvjetnike, članak 3. Europske konvencije o ljudskim pravima- zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, 2006.

Jelić, I., Kamber, K., *Odgovornost države za policijsko nasilje u konvencijskom pravu*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26, br. 2, 2019., str. 291-317.

Karas, Ž., *Neka obilježja povreda čl.3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 1, 2003., str. 27-47.

Konforta, M., *Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017., str. 271-292.

Krapac, D., Đurđevič, Z., Ivčević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., *Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima*, Zagreb, 2013.

Matija, I., *Djelovanje i postupanje policije u okviru čl.2. i 3. Konvencije*, Policijska sigurnost, vol 21., br.1, 2012., str. 1-21.

Muža, M., *Dopuštenost zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima,* Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol.26, br.1, 2019., str.119-144.

Novokmet, A., Kolesarić, I., Livaja, D., *Neučinkovita istraga zlostavljanja od policije i zatvorskog osoblja- izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava i hrvatska praksa*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2, 2019., str. 357-387.

Novokmet, A., Sršen, Z., *Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017., str. 293-334.

Odjel za izvršenje presuda ESLJP; Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda ESLJP, serija „vade mecum" br. 1.

Odjel za izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Učinkovite istrage smrti ili zlostavljanja koje su uzrokovale snage sigurnosti, 2020.

Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava , 2014.

Omejec, J., *Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava,* Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, 62, (5-6), 2012, str.1913-1942.

Pleić, M., *Zabrana mučenja u praksi Europskog suda za ljudska prava s posebnim osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske i praksu Ustavnog suda RH*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 23, br. 2, 2016., str. 247-279.

Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2014.

Šago, D., *Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br.1, 2016., str. 589-621.

Trgovac, S., Grbavac, S., Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci, vol 39, br. 1, 2018., str.633-666.

Turković, K., Viljac Herceg, F., *Učinkovita istraga povrede prava zajamčenih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol 26, br. 2., 2019., str.265-290.

9.2. Pravni izvori

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori – 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

European Charter on the statute for judges, Strasbourg, 8.–10. srpnja 1998.

Poslovnička odluka o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske, br: SuT-A-15/2014.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, (NN 70/2017)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, (NN 92/2014).

Zakon o kaznenom postupku (pročišćeni tekst zakona), NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22

Zakon o sudovima, pročišćeni tekst, NN28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23.

Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

9.3. Sudska praksa

Presuda Europskog suda za ljudska prava, Aksoy protiv Turske, br. 21987/93, 18. Prosinca 1996.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, Ali i Ayşe Duran protiv Turske, br.42942/02, 8. Travnja 2008.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, Beganović protiv Hrvatske, br. 46423/06, 25. Lipnja 2009.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, D.J. protiv Hrvatske, br. 42418/10, 24. Srpnja 2012.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 5310/71, 18. siječnja 1978.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, M.C. protiv Bugarske, br. 39272/98, 4. Prosinca 2003.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, M. i M. protiv Hrvatske, br. 10161/13, 3. Rujna 2015.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, Oneryildiz protiv Turske, br. 48939/99, 30. Studenog 2004.

Presuda Europskog suda za ljudska prava, V.D. protiv Hrvatske, 15526/10, 8. Studenog 2011.

Ustavni sud, odluka U-III/3304/2011, 23. siječnja 2013.

Ustavni sud, odluka U-III-6559/2010, 13. studenoga 2014.

Ustavni sud, odluka U-IIIBi-2349/2013, 10. siječnja 2018.

Ustavni sud, odluka U-IIIBi-4223/2018, 10. ožujka 2020.

Ustavni sud, odluka U-IIIBi-476/2020, 23. ožujka 2021.

9.4 Mrežni izvori

www.coe.int, (05. siječnja 2024.).

https://drzavnosudbenovijece.hr/hr/stegovni-postupci, (6. siječnja 2024.).

https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/vPremaClancimaKonvencije.xsp., (21.veljače 2024.).

https://uredzastupnika.gov.hr/izvrsenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava/strucni-savjet-za-izvrsenje-presuda-i-odluka-europskog-suda-za-ljudska-prava/173 (5.siječnja. 2024.).